

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Oikeusministeriön lausuntopyyntö OM 12/41/2007

Lausunto hallituksen esityksestä käsittelyn joutuisuutta hallinnossa ja oikeussuojaa hallintoasian käsittelyn viivästyessä koskevaksi lainsäädännöksi

Oikeusministeriö on pyytänyt Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta (Tukes) lausuntoa hallituksen esityksestä käsittelyn joutuisuutta hallinnossa ja oikeussuojaa hallintoasian viivästyessä koskevaksi lainsäädännöksi. Tukes lausuu seuraavaa.

Käsittelyajan määrittelyvelvollisuuden kattavuus

Hallintolakiin (434/2003) ehdotetun 23 a §:n 1 momentissa asetetaan yleiselle käsittelyajan määrittelemiselle kolme edellytystä: 1) asia koskee asianosaisen oikeutta, etua tai velvollisuutta, 2) se ratkaistaan hallintopäätöksellä ja 3) se kuuluu viranomaisen toimivaltapiirissä keskeiseen asiaryhmään.

Ensimmäisen edellytyksen osalta perusteluissa todetaan, että "käsittelyajan määrittelyvelvollisuuden kannalta merkitystä ei olisi sinänsä sillä, tuleeko asia vireille asianosaisen vai viranomaisen aloitteesta" (s. 24). Tukesin näkemyksen mukaan asianosaisen oikeusturvan tarve käsittelyaikojen määrittelyn osalta kuitenkin vaihtelee riippuen muun muassa siitä, onko kyseessä asianosaisaloitteinen asia (esim. hakemusasia) vai viranomaisaloitteinen asia (esim. valvonta-asia). Määrittelyvelvollisuuden toisen edellytyksen osalta Tukes toteaa lisäksi, että etukäteen ei aina ole selvää, päättykö asian käsittely päätöksen antamiseen vai muulla tavoin.

Kun asia tulee vireille asianosaisen aloitteesta esimerkiksi hakemuksella, asianosaisella voi olla erityinen intressi tietää etukäteen, miten kauan kyseisen tyyppisen lupahakemuksen käsittely yleensä kestää. Sen sijaan viranomaisaloitteinen tapauksen selvittely ei välttämättä ole heti edes asianosaisen tiedossa. Esimerkiksi Tukesin harjoittama valvonta on usein viranomaisaloitteista ja valvonnan kohteena oleva ei välttämättä edes tiedä meneillään olevasta valvonnasta ennen viranomaisen mahdollista yhteydenottoa (näin erityisesti tuotevalvonnassa). Valvontatoimintaa ohjaa riskiarviointi. Etukäteen ei myöskään aina tiedetä, tullaanko asiassa antamaan hallintopäätöstä vai ei. Valvonnassa tehdyistä havainnoista riippuen asiassa annetaan joko velvoittava hallintopäätös tai asian käsittely päätetään muulla tavoin. Yleisen käsittelyajan määrittelyvelvollisuuden ulottaminen

koskemaan myös tällaisia asiaryhmiä ei toteuttaisi ehdotuksessa uudistukselle asetettuja tavoitteita (oikeussuoja hallinnon viivästymistä vastaan).

Tukes esittääkin, että ehdotetun 23 a §:n 1 momenttia rajataan seuraavalla tavalla:

*Viranomaisen on määriteltävä keskeisissä asiaryhmissä odotettavissa oleva käsittelyaika sellaisille asianosaisen oikeutta, etua tai velvollisuutta koskeville asioille, **jotka tulevat vireille asianosaisen aloitteesta ja** jotka viranomainen ratkaisee hallintopäätöksellä.*

Käsittelyajan määrittäminen ennakolta

Tukes kannattaa esityksessä esitettyä näkemystä, jonka mukaan oikeussuojajärjestelmän täydentäminen ei sinällään poista viranomaiskoneiston rakenteellisista ongelmista tai puutteellisista voimavaroista aiheutuvia hallinnon viivästyksiä. Käsittelyajat tuleekin määritellä dynaamisesti siten, että ne heijastavat todellista tilannetta ja niiden määrittelyssä otetaan huomioon käytettävissä olevat resurssit sekä mahdolliset lainsäädäntö- ja rakennemuutokset.

Esityksen mukaan odotettavissa oleva käsittelyaika on tarkoitettu määriteltäväksi siten, että se kuvastaisi asioiden tavanomaista käsittelyaikaa. Tukes pyytää ottamaan huomioon, että käsittelyajan arvioinnin mahdollisuus vaihtelee hallinnonaloittain ja asiaryhmittäin. Esimerkiksi Tukesin hallinnonaloilla toimintaa ohjaa riskiarviointi, minkä johdosta samaankin asiaryhmään kuuluvien asioiden käsittelyajat vaihtelevat suuresti. Lisäksi viranomaisen voi olla vaikeaa arvioida, kuinka paljon käsittelyajasta menee aikaa asianosaisen vastuulla oleviin toimiin (lisäselvityspyyntöihin vastaaminen, aineiston täydentäminen jne.). Jos viranomaisen tulee arvioida käsittelyajat asiaryhmittäin, voi arvioinnin vaikeus johtaa siihen, että viranomainen korjaa arvioitaan varmuuden vuoksi ylöspäin, jotta mahdollisimman monet asiaryhmään kuuluvat asiat mahtuisivat arvioidun ajan sisälle. Vaarana voi lisäksi olla, että viranomainen keskittyy niiden asioiden käsittelyyn, joiden osalta se on velvollinen julkaisemaan käsittelyajat, jotta se täyttää ehdotetun lainsäädännön velvoitteet. Vastaavasti asian selvittäminen voi jäädä puutteelliseksi ennalta asetetun aikataulun johdosta.

Seppo Ahvenainen

ylijohtaja

Johanna Inkinen

ylitarkastaja